

zetten en zullen ook de data analyseren. 'En net als in het geneesmiddelenonderzoek maken ook wij gebruik van placebo's,' vertelt Engelbregt. 'Dat is kunst die op kunst lijkt, maar het niet is. Het veronderstelde heilzame element hebben we er uitgefilterd. Voorbeelden? Die kan ik natuurlijk niet geven. Dat beïnvloedt het onderzoek.'

Uitzicht

BETER bestaat uit een aantal onderdelen. Zo kun je op de vide van het Haagse ziekenhuis laten testen hoe je reageert op het zien van (placebo)kunst. Terwijl je relaxt zit in een rolstoel, rijdt een lief-tallige assistente je van werk naar werk. Ondertussen worden lichaamstemperatuur, hartslag, ademhaling en werking van je lachspieren geme-ten. Ook is er voor zowel patiënten als bezoekers een kunstroute dwars door het ziekenhuis uitgestippeld. Met een vragenlijst in de hand scoor je elk van de 49 (placebo)kunstwerken op 'gezondheid' en 'echtheid'. 'Of dit kunst is? Ik weet het niet.' Een vrouw van rond de zeventig gaat met haar neus nog eens heel dicht op het schilderij staan. Een portret

van een clownesk figuur met flaporen, pet en lelijke bruine blouse. Ze drukt haar bril eens goed tegen haar neus.

'Ik denk van wel,' zegt ze dan beslist. 'Het is zo kunstig geschilderd.' Ze zet twee kruisjes op het vragenformulier. Ja, dit is kunst. En ja, het werk is goed voor de gezondheid. 'Mijn man hier vindt het helemaal niks, die kunst,' glimlacht ze. 'Kom Jos, zie jij nummer 31 hangen?'

Veldonderzoek

Het is voor het eerst dat onderzoek gedaan wordt naar de effecten van kunst op de gezondheid. Wel is er eerder gekeken naar de helende werking van natuur of afbeeldingen ervan. Zo sloeg het onderzoek dat psycholoog Roger Ulrich in 1984 publiceerde in als een bom. Ulrich liet zien dat patiënten na een zware operatie aan hun galblaas sneller herstelden en minder pijnbestrijding nodig hadden in een ziekenhuiskamer met ramen en uitzicht dan patiënten in een kamer zonder ramen. Een open deur? Niet in die tijd. In een vervolgstudie bond Ulrich aan het voeteneinde van het bed van hartpatiënten schilderijen

met ofwel een rustgevend landschap ofwel abstracte, geometrisch vormen. Vreemd genoeg moest hij dat onderzoek voortijdig afbreken. Sommige patiënten werden namelijk agressief van het abstracte werk.

In M.C. Haaglanden geen confronterende kunst. De ambigue video waarin een donkere gestalte in een mistig landschap langzaam uit een grijs meer stapt, staat bij een tweede bezoek uit. Een rij linnenkarren staat voor de ingang van de videokamer geparkeerd. Ook een spiegelvloer in een van de liften met de tekst 'Kop op' haalde het niet.

Over de wetenschappelijkheid van het onderzoek valt te twisten. 'Liever zouden we de verschillende onderzoeken in het lab doen, waarin we alle factoren constant houden: dokter, behandelingsduur, laborant, omgeving,' zegt deelnemend onderzoeker Rick Schifferstein van de TU Delft. 'Maar dat gaat niet, dit is veldonderzoek.'

Zowel Engelbregt als Schifferstein verwachten dat kunst in een ziekenhuis nut zal blijken te hebben. Dat valt misschien ook wel te verwachten.

Andere wereld

Loop door het Stedelijk Museum of Rijksmuseum en de kans dat je geraakt wordt door minstens één kunstwerk is groot. Ook als je geen kunstliefhebber bent. Kunst biedt een raam naar een andere wereld. Als je er voor open staat, maakt het je aan het lachen, ontroert of relativeert het waardoor je je eigen sores even vergeet of juist beter onder ogen ziet. Zo werd een Française verliefd op een maagdelijk wit doek van schilder Cy Twombly en plantte een rode lippenstiftkus op het canvas, kun je in een Barnett Newman verdrinken, barstten heel wat bezoekers ontroerd in tranen uit tijdens hun stilzwijgende zit tegenover performancekunstenaar Marina Abramovic en hielp het kijken naar kunstschrijver Joost Zwagerman over zijn depressie heen. En zeg nou zelf: als je niet een klein beetje moet glimlachen om de pindakaasvloer van Wim T. Schippers wordt het tijd voor de dokter.

Het fascinerendste kunstwerk in het ziekenhuis is misschien wel het project BETER zelf. Het toetst, verweeft, reageert, rammelt, kantelt, benoemt, mystificeert en refereert als elk ander goed kunstwerk zou moeten doen. Het enige wat mist is een placebo-project om de ervaringen van BETER echt op waarde te kunnen schatten.

BETER, de kunst van gezondheid, een interactieve onderzoeksexpositie door heel Medisch Centrum Haaglanden in Den Haag, t/m 8 februari.

Kijk op www.gezondekunst.nl voor meedoen aan lab- of thuisonderzoek.

Layar: Donald Judd
+ Maria Abramovic
+ Roger Ulrich

Wetenschap²⁴

Proef op de som

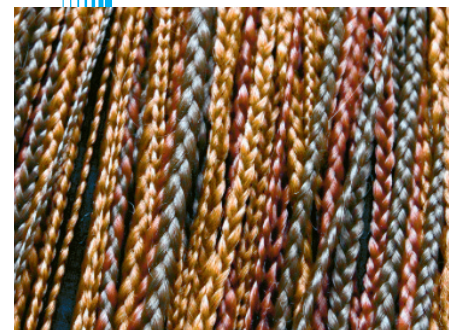
Aten ze echt elkaars vlees? Het vermeende kannibalisme van Valerio Zeno en Dennis Storm zette *Proefkonijnen* eind 2011 meteen op de kaart. Maandag begint een nieuw seizoen, wederom met 'nuchtere antwoorden op bezopen vragen'. Zoals: word je dronken van een wodka-tampon in je anus? Wie behoefte heeft aan minder geflipte vragen kan terecht bij de *De wereld leert door*, de DWDD-spinoff over wetenschap (zie p. 54).

Proefkonijnen

▶ MAANDAG, NEDERLAND 3
21.30-22.30 UUR

De wereld leert door

▶ MA-VR, NEDERLAND 3
22.30-22.45 UUR

Haarverzorging als reden voor overgewicht? Zwarte vrouwen in de VS spenderen vaak kapitalen aan hun kapsels. Die ga je niet ruïneren door je in het zweet te werken.
wetenschap24.nl/haar

Explorer Top 125

Het tv-kanaal National Geographic belooft het 125-jarig bestaan van de National Geographic Society te vieren met meer dan waaghalzerij en schoonheid alleen, want 'exploratie gaat ook over het bekijken van de wereld op een geheel nieuwe manier'. Zou de *Explorer Top 125* – ruim 125 uur televisie, verspreid over het hele jaar – behalve uit bergbeklimmers en diepzeeduikers dan ook uit avontuurlijke denkers bestaan?

Explorer top 125

▶ ZATERDAG, NGC
19.00-20.00 UUR